

Мистецька квалітет сценічного «Дон Кіхота»

«Сміх і сльози Дон Кіхота» за романом Мігеля де Сервантеса Саваедра в театрі імені І.Франка

Нещодавня прем'єра в Київському театрі імені І.Франка «Сміх і сльози Дон Кіхота» сприймається, немов надокучлива низка сірих сновидінь, які неодмінно приходять, коли по хворобі довгий час лежиш в ліжку і коли починаєш мріяти про, нехай неприємні, зате яскраві, кошмари. Але лінива свідомість разом з підсвідомістю вже нездатні навіть на елементарні продукування страхів.

Мандрівний рицар (чому не звичніше «лицар»?) у дранті, з тряскими колінами та головою (Володимир Горобей) три години бродив сценою, символізуючи глобальне відмирання романтики у світі. Можливо, було б хоч трохи смішно (заявлена комедія), якби не щемкий жаль у душі. Бо занадто вже органічна ця квалітет. Але почуття (жалю чи озлоблення) ворухилися вайлуваті, немов риба у зимовій річці, а думки не могли одна одну впіймати. Лінива динаміка ментальних та вітальних процесів у організмі глядачів породжувалася аморфністю подій на сцені.

Не всі витримали повільний перебіг шизофренії на кону і після антракту залишилися тільки ті, хто мусив. Ними виявилися школярі, за якими наглядали вчительки, та два критики «печального образу» в морозі останнього ряду, одурманені настільки, що не потрапляли в потрібні двері: з театру, до магазину, в метро...

Існує багато невдалих вистав. Та особливість «Дон Кіхота» не в цьому. Попри всі недоліки, постановка грамотно скроєна режисерськи, принципово вирішена сценографічно, є непогані акторські роботи. Вона могла б спокійно існувати серед рівно-ніяких вистав. І в театрі імені І.Франка, і взагалі в світі.

Але тут типові недоліки вистав франківців доведені до гротеску. Вже згаданий **хворобливо - монотонний ритм**, притаманний хіба що совіцьким районним газетам, не дає глядачеві адекватно реагувати на дотепні репліки Сірого, осла Санчо Пансо (Олексій Паламаренко), чи органічну безпосередність самого Пансо (Анатолій Гнатюк), або на комічні сцени Дон Кіхота з жінками, коли в кожній він бачить досконалу Дульсінею, якій варто поклонитися. І в манірній герцогині, і у грубій служниці. «Не варто сумніватися у вроді жінки, яку обожнюєш», – так мандрівний герой повчає слугу, або: «Рицар повинен бути на чатах». Але ці мудрі речі розсипаються бісером перед рилами свиней. Так у романі. У трактуванні режисера Василя Сечіна вони теж виглядають коштовністю, хоча тут шляхетний воїн, який бореться з тупим прагматизмом заведених механізмів (державних, соціальних, сімейних), перетворений у нікчемного божевільного, на якого врешті одягають гамівну со-

рочку. Поліфонічний текст режисер перетворює в просту пародію на лицарство як феномен культури. Але сильний глибокий **текст має здатність боронитися**, особливо тоді, коли з нього знуцаються. Красиві думки, проголошені зі сцени кострубатою українською (переклад Юрія Попсуєнка) і потрактовані режисером як елементарне безумство, переносили увагу глядача з безпосередньої дії на авторів дійства. Ця увага скоро ставала агресією, а та звично перетворювалася на байдужість.

Попри односторонність у трактуванні багатозначних тем роману, основних і дотичних, вистава **не мала жанру**. Комічне має природну здатність руйнувати романтичне і навпаки. Щоб вдало поєднати ці дві форми, особливо на сцені, де потреба у виразності завжди диктує спрощеність, треба володіти абсолютною точністю ударів. Режисер Василь Сечін такої майстерності, на жаль, не продемонстрував. Вистава не просто невдала. Вона провальна.

■ Сцена з вистави «Сміх і сльози Дон Кіхота» Київський театр ім. І. Франка. Фото А. Медзика

Невидимі грані кристалу людської душі

«Ідіот» за Ф.Достоевським на камерній сцені Львівського державного академічного драматичного театру імені М.Заньковецької.

Ходять люди по дорозі. Потрапляють їм під ноги камінці, а вони їх черевиками жбурляють хтозна куди. Ніколи дивитись під ноги і розглядатись навколо, коли перед тобою велика мета.

А князь Мишкін нагнувся над бруківкою і підняв з багнюки дивний камінець. То була понівечена душа Анастасії Пилипівни. Камінець виявився дорогоцінним діамантом, що всіма своїми гранями тягнеться до сонця, а разом з тим прагне додому - в глибину землі.

Несподіване трактування цього знаменитого твору режисером-постановником Аллою Бабенко привертає насамперед витонченістю. Вистава сповнена рідкісної на сьогодні атмосфери живого дійства, де занурений в колізії подій глядач у той же час відчуває калейдоскоп душевних станів персонажів. Що мені

особливо імпонує у цій роботі заньківчан - концептуальна чіткість позиції. І в самій канві подій, і в подачі образів немає модної тепер розмитості, конформізму. У світі, де є гармонія, все має імена, наприклад Добро і Зло. Тема місця святих людей, яку Ф.Достоевський розвинув у романі «Злочин і кара», він продовжує і в «Ідіоті». Чистота, яка покликана змінювати світ, наражається на те, що її намагаються дискредитувати. І, може, найважливіший висновок, який виносиш з вистави, є таким: активна позиція добра таки чогось варта.

...Наш сучасник папа Іван Павло II якось сказав: «Скажи мені, яку маєш любов, а я скажу, ким ти є». Якраз любов є мірилом цінності людини в системі цієї вистави. Князь Мишкін у виконанні Тараса Жирка - не тільки шляхетна людина з тонкою нервовою організацією, а

насамперед той, хто вміє співчувати, співстраждати, співпереживати. Направду, тепер це дуже рідкісні риси, і Тарас, продемонструвавши їх через героя, заворожив публіку. Несподіваною виявилась Анастасія Пилипівна у Лідії Осперинської: без надмірної епатажності та без спекуляції на нещасливій жіночій долі. Парфен Рогожин Григорія Шумейка, на відміну від усталеного стереотипу грубої вульгарної натури, - навдивовижу м'який лагідний чоловік, філософ і простак, який запам'ятовується делікатністю.

Вистава для Вадима Яковенка - азартна гра, де він виступає то від автора, то від інших персонажів. Від нього йде емоційний посил, що формує загальну атмосферу вистави. Той енергетичний заряд, яким вистава оснащена з перших тактів, дає можливість додивитися її на одному диханні.